

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Olivia Stenfelt

Som en jojo i konkurs

Kapitalförstörelse i likvidations- och konkursinstitutet genom jojo-effekten

LAGF03 Rättsvetenskaplig uppsats

Uppsats på juristprogrammet

15 högskolepoäng

Handledare: Niklas Arvidsson

Termin: VT 2014

Innehållsförteckning

Summary	3
Sammanfattning	4
Förkortningar	5
1. Inledning	6
1.1 Bakgrund	6
1.2 Syfte	6
1.3 Frågeställningar och avgränsningar	6
1.4 Metod och perspektiv	7
1.5 Material	7
1.6 Forskningsläge	8
1.7 Uppsatsens disposition	8
2. Likvidationsinstitutet	9
2.1 Bolags försättande i likvidation	9
2.1.1 Frivillig likvidation	9
2.1.2 Tvångslikvidation	9
2.2 Förfarandet under likvidationen	11
3. Konkursinstitutet	13
3.1 Bolags försättande i konkurs	13
3.2 Förfarandet under konkursen	14

4. Kärnan i jojo-konkurserna	17
4.1 Kostnaderna för att genomföra en likvidation	17
4.2 Undersökning av ett bolag i jojo-konkurs	17
4.3 Slutsatser gällande hur och varför jojo-konkurser bildas	18
5. Effektivisering av instituten	19
5.1 Möjliga förändringar i förfarandet	19
5.2 Är en förändring av systemet önskad?	20
5.3 Slutsatser	21
6. Käll- och litteraturförteckning	23
6.1 Källor	23
6.1.1 Otryckta	23
6.1.2 Tryckta	23
6.2 Litteratur	23

Summary

The essay deals with the occurrence that when a company is to be terminated and the assets do not cover the liquidation costs and at the same time are too big for a bankruptcy to be completed without excess, then the company will go bankrupt again and again until the assets are exhausted. This is what I call a yo-yo bankruptcy. The purpose of this essay is to investigate the relationship between the liquidation and bankruptcy institutions focusing on the yo-yo problem, and to investigate how to make the procedure more efficient.

In the essay I describe the liquidation and bankruptcy institutions since it is those that occur in the yo-yo bankruptcy. The liquidation procedure is for companies who have violated certain rules, but can also be used voluntarily to terminate a company. The debts are paid, the bookkeeping is approved and finally the company decides upon the liquidator's freedom from liability. The bankruptcy institution is for companies who can not pay their debts. The bankruptcy investigator's task is to divide the company's remaining assets among the creditors, to review the company and among other things investigate if any crime has been committed. If after the completion of the bankruptcy the company in question is deficit it will be terminated in relation with the decision to finish the bankruptcy. If the bankruptcy ends with a surplus the company will be put in liquidation.

Liquidation is expensive and when a company does not have enough assets to cover the liquidation costs it goes bankrupt, which is something that happens to many liquidations. If after completion of the bankruptcy there are assets left, the company will be put in liquidation again, which can lead to another bankruptcy since it is even less assets to pay the liquidation at this time. This procedure can go on for any number of times until the assets are exhausted and divided between the liquidator and the bankruptcy investigator.

To put an end to this procedure I think that lawmakers should again introduce the procedure of a simplified liquidation, as the one that was in practice in Sweden until the early 1980's, but it should be used after the first bankruptcy. The procedure means that a company is terminated without any investigation and the assets transferred to the Swedish State Inheritance Fund. The simplified liquidation was taken away because it contained a risk that economic crimes would go undetected. My suggestion means that the risk is extinguished since the bankruptcy investigator already has investigated if any crime has been committed. There are no statistics of how many companies end up in a yo-yo bankruptcy, but it happens, and it will keep on happening for as long as the law is the same as today, which in itself should constitute incentive to change the law.

Sammanfattning

Uppsatsen behandlar fenomenet som uppstår när tillgångarna i ett bolag som ska avvecklas inte är tillräckligt stora för att täcka likvidationskostnaderna men samtidigt för stora för att en konkurs ska kunna avslutas utan överskott, då kommer nämligen bolaget att gå i konkurs om och om igen tills tillgångarna tagit slut, en så kallad jojo-konkurs. Syftet med uppsatsen är att utreda förhållandet mellan likvidations- och konkursinstitutet med fokus på jojo-problematiken, och utreda möjligheterna att effektivisera förfarandet.

Uppsatsen beskriver likvidations- och konkursinstitutet då det är dessa som aktualiseras i en jojo-konkurs. Likvidation används om ett bolag har brutit mot vissa regler, men väljs även frivilligt. Bolagets skulder ska betalas, bokföringen godkännas och slutligen kan bolagsstämman besluta om likvidatorns ansvarsfrihet för likvidationen. Konkursinstitutet finns till för att avveckla ett bolag som inte kan betala sina skulder och konkursförvaltaren ska dela upp bolagets kvarvarande tillgångar mellan borgenärerna. I konkursförvaltarens uppdrag ingår att granska bolaget och bli utreda om brott har begåtts. Om konkursen avslutas med underskott avvecklas bolaget i och med konkursen avslutas. Om konkursen avslutas med överskott ska tingsrätten besluta försätta bolaget i likvidation.

Likvidation är kostsamt och när ett bolag inte har tillräckligt med tillgångar för att täcka likvidationskostnaderna försätts det i konkurs. Om det efter genomförd konkurs finns tillgångar kvar beslutas bolaget i likvidation igen, vilket kan leda till en ny konkurs då det finns mindre tillgångar kvar. Detta kan upprepas ett antal gånger innan tillgångarna i bolaget har delats upp mellan likvidator och konkursförvaltare.

För att sätta ett stopp på karusellen anser jag att lagstiftaren borde införa förenklad likvidation som alternativ efter en första konkurs. Det förfarandet fanns som alternativ till vanlig likvidation fram till tidigt 1980-tal när det lades ner på risken att man inte skulle upptäcka ekonomisk brottslighet, eftersom förfarandet innebär att bolaget avslutas utan granskning och tillgångarna går till allmänna arvsfonden. Då en brottsundersökning görs i den första konkursen innebär mitt förslag ingen sådan risk. Det finns ingen statistik för hur många bolag som drabbas av jojo-karusellen, men det händer, och det kommer fortsätta att hända så länge systemet ser ut som idag, vilket i sig borde utgöra incitament att ändra förfarandet.

Förkortningar

ABL Aktiefbolagslag (2005:551)

DVFS Domstolsverkets författningssamling

KL Konkurslag (1987:672)

KFM Kronofogdemyndigheten

Prop Proposition

TR Tingsrätt

ÅRL Årsredovisningslag (1995:1554)

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Det finns bolag som studsar mellan likvidations- och konkursinstitutet tills tillgångarna tagit slut, och då i princip delats upp mellan likvidator och konkursförvaltare. När det inte finns tillräckliga medel för att genomföra en likvidation men tillgångarna samtidigt är för stora för att bolaget ska kunna läggas ner efter konkurs bildas så kallade jojo- eller pingpong-konkurser. Dessa bolag hamnar då i ett utrymme mellan lagarna där bolagen långsamt, över flera år, töms på pengar av likvidatorer och konkursförvaltare. Mitt intresse grundar sig i att jag har arbetat på en byrå med inriktning mot konkurser två somrar och vid val av uppsatsämne fick jag, genom kontakt med en av konkursförvaltarna på sagda byrå, reda på detta fenomen. Jag vill med denna uppsats utreda varför vissa bolag hamnar i en sådan karusell och om det finns något sätt att undvika den. Problemet drabbar främst ägarna av bolagen samt likvidator och förvaltare. Det kan tänkas att ingen av dem drabbas särskilt allvarligt, vilket kan förklara varför inget skrivits om saken. Bolagen verkar hamnat i ett utrymme mellan instituten och utgör endast ett ärende i mängden hos likvidator och förvaltare.

1.2 Syfte

Syftet med denna uppsats är att utreda förhållandet mellan likvidations- och konkursinstitutet med fokus på jojo-problematiken, samt utreda möjligheterna att effektivisera detta förfarande.

1.3 Frågeställningar och avgränsningar

Det finns ingen klar definition av jojo-konkurser så jag vill med uppsatsen beskriva vad jag menar när jag använder begreppet. Under arbetets gång kommer jag sedan att fokusera på följande frågeställningar.

- Hur ser likvidations- och konkursinstitutet ut enligt gällande rätt?
- Hur och varför uppstår jojo-konkurser?
- Vad finns det för möjligheter att effektivisera förfarandet vid jojo-konkurser?

Mina avgränsningar med arbetet kommer att göras på så sätt att endast likvidation samt konkurs av aktiebolag ska behandlas då dessa är de enda som kan råka ut för jojo-karusellen. Alla aspekter av likvidationer respektive konkurser kommer inte att behandlas i uppsatsen, utan endast de med

koppling till frågeställningen ovan. Frågan om styrelsens ansvar vid likvidation och konkurs kommer inte att gås in på heller då det snarare lämpar sig för en egen uppsats. Slutligen ska jag upplysa om att undersökningen av förbättringar av instituten inte är så omfattande då den begränsade tiden avsatt för uppsatsen inte tillåter någon djupare undersökning, det är något som skulle vara intressant att fördjupa sig i senare.

1.4 Metod och perspektiv

För att svara på mina frågeställningar har jag valt att till större delen använda mig av en traditionell rättsvetenskaplig teori och metod med inslag av empiri. Detta val grundar sig på att jag först vill ta reda på vad som utgör gällande rätt och utifrån resultatet kritiskt granska denna ur ett ändamålsenligt perspektiv. För att undersöka gällande rätt kommer jag att använda lagtext, lagkommentarer och förarbeten. Då det inte finns några rättsfall som behandlar just min fråga kommer jag att gå direkt vidare till doktrin. Doktrinen behandlar inte just fenomenet jojo-konkurser utan ger istället ledning om institutens syften och funktion som jag sedan får dra egna slutsatser utifrån.

Jag kommer att göra en kvalitativ undersökning av ett bolag som gått i konkurs två gånger och anledningarna till det. Jag väljer kvalitativ istället för kvantitativ undersökning då det inte på något enkelt sätt går att få fram statistik på hur många bolag som går i konkurs mer än en gång. Försök att få fram statistik har gjorts genom kontakt med tillsynsmyndigheten men de har inget system för att ta fram den sortens statistik som jag efterfrågar.

För att få ett ändamålsenligt perspektiv kommer jag i samband med undersökningen av ovan nämnda bolag att genomföra en intervju med advokat Sven Bünger som är likvidator och konkursförvaltare. Intervjun kommer att göras till en säkrare källa genom att Bünger efter intervjun får läsa igenom mina anteckningar samt godkänna dessa.

1.5 Material

Det finns två välkända kommentarer som behandlar ABL 25 kap om likvidation så jag har med hänsyn till den begränsade tiden för uppsatsen valt att utgå från den ena och komplettera med den andra. Kommentarererna är skrivna av Andersson, Johansson och Skog respektive Nerep och Samuelsson.

Reglerna gällande konkursförfarandet återfinns främst i KL och jag har valt att beskriva dessa regler med hjälp av en bok, Specialprocess Utsökning och konkurs, av Lars Heuman, professor i processrätt vid Stockholms universitet.

Bengt Heinestam, som jobbar på Heinestams bolagstjänst med att bl a avveckla bolag, har skrivit en handbok för aktiebolag som hjälper dem med hur de ska hantera en likvidation och få ner kostnaderna i samband med den. Heinestam tar även upp vanliga problem som uppstår i likvidationer. Han används som referens för att ytterligare få del av det praktiska perspektivet.

1.6 Forskningsläge

Det finns i dagsläget ingen forskning om jojo-konkurser. Det finns heller inget skrivet i litteratur om fenomenet. Detta kan bero på att inte så många har kommit i kontakt med jojo-problematiken eller att det inte anses som ett så allvarligt problem.

1.7 Uppsatsens disposition

Uppsatsen kommer i andra och tredje kapitlet ge en överblick över likvidations- och konkursinstituten för att ge läsaren en grundläggande förståelse för hur jojo-konkurserna kan uppstå och för att man ska förstå resonemangen i den senare delen av uppsatsen där inte så stort fokus ligger på hur reglerna tekniskt fungerar. I fjärde kapitlet går jag djupare in på hur och varför jojo-konkurser blir till för att sedan i femte kapitlet diskutera hur en effektivisering av förfarandet skulle kunna se ut och om en sådan är önskad och möjlig.

2. Likvidationsinstitutet

2.1 Bolags försättande i likvidation

Bolag kan liksom människor äga egendom. Medan människor är fysiska personer är bolag juridiska. När människans liv tar slut delas kvarlåtenskapen upp enligt lag eller föreskriven ordning. Bolag har inte ett lika självklart avslut som en avliden utan kan istället upplösas, efter likvidation eller konkurs. Likvidation är aktuellt när man vill avsluta ett bolag som är fungerande ekonomiskt. Konkurs är aktuellt när ett bolag har större skulder än tillgångar och antas vara insolvent. Först kommer här en översikt av hur bolag går i likvidation, för att ge en förståelse för den vidare framställningen.

2.1.1 Frivillig likvidation

Bolag kan frivilligt gå i likvidation genom bolagsstämmans beslut.¹ Beslutet ska tas med absolut majoritet, om inte annat är föreskrivet i bolagsordningen.² Även då det i bolagsordningen är föreskrivet att likvidation ska ske vid visst tillfälle måste stämmobeslut tas för att likvidation ska inträda.³ För att beslut om likvidation ska kunna fattas vid bolagsstämman ska ett särskilt förfarande genomgå, vilket inte kommer att tas upp närmare i den här uppsatsen. Efter stämmans beslut om likvidation inträder denna genast om inte annat är intaget i beslutet. Föreligger grund för tvångslikvidation gäller beslutet alltid omedelbart.⁴

2.1.2 Tvångslikvidation

Bolag kan sättas i likvidation av bolagsverket eller allmän domstol enligt ABL 25 kap 11, 12, 17, 21, 50 och 51 §§.⁵ Bolagsverket kan sätta bolag i likvidation om det inte anmält styrelse, inte gett in årsredovisning eller på annat sätt försummat sina skyldigheter enligt ABL eller ÅRL. Allmän domstol kan sätta bolag i likvidation om det enligt bolagsordningen är skyldigt att gå i likvidation, saknar nödvändigt kapital, en majoritetsägare missbrukar sitt inflytande, bolaget har visat sig ha tillgångar efter avslutad underskottskonkurs och efter avslutad överskottskonkurs.⁶

Bolagsverket ska enligt ABL 25 kap 11 § besluta att ett bolag ska gå i likvidation om det inte har agerat i enlighet med de skyldigheter som framgår av lag. Likvidationen är alltså ett sätt för

---

1 ABL 25:1.

2 Andersson, Johansson och Skog s 25:4.

3 Prop 2000/01:150 s 84.

4 ABL 25:9.

5 ABL 25:10.

6 Andersson, Johansson och Skog s 25:14.

lagstiftaren att tvinga bolag att agera på ett visst sätt och följa vissa riktlinjer, som att anmäla styrelse och VD eller lämna in årsredovisning.⁷ Bakgrunden till tvångslikvidationer utgörs delvis av regeringens svårigheter att bekämpa ekonomisk brottslighet.⁸

Stämman kan enligt ABL 25 kap 12 § i bolagsordningen föreskriva att bolaget ska likvideras vid ett visst datum eller när en viss omsättning är nådd. När denna på förhand utsatta tidpunkt är nådd ska stämman på nytt besluta att bolaget ska gå i likvidation.⁹ Om inte stämman sätter bolaget i likvidation ska allmän domstol besluta om likvidation efter anmälan av Bolagsverket, styrelsen, en styrelseledamot, VDn eller en aktieägare.¹⁰

När ett bolags egna kapital understiger hälften av det registrerade aktiekapitalet ska en kontrollbalansräkning upprättas för att kontrollera och utgöra beslutsunderlag för huruvida bolaget ska beslutas gå i likvidation eller inte. Skulle denna kontrollbalansräkning resultera i ett lägre eget kapital än halva det registrerade aktiekapitalet ska en stämman sammankallas för att pröva om bolaget ska gå i likvidation.¹¹ Om stämman inte beslutar bolaget i likvidation vid första kontrollstämman ska en andra kontrollstämman hållas inom åtta månader för att igen kontrollera det egna kapitalet och dess täckning.¹² Allmän domstol ska enligt ABL 25 kap 17 § besluta att bolaget ska gå i likvidation om ingen andra kontrollstämman hålls inom tiden, eller om den andra kontrollbalansräkningen inte granskas av revisor eller uppgår till minst halva aktiekapitalet och stämman inte beslutar bolaget i likvidation.¹³

Om grund för tvångslikvidation skulle föreligga enligt ABL 25 kap 11, 12 eller 17 §§ men beslutet inte ännu fattats så kan stämman fortfarande försätta bolaget i likvidation. Skulle då kvalificerad majoritet vara föreskriven i bolagsordningen räcker det ändå med absolut majoritet. Kvalificerad majoritet som tillåter mindre än absolut majoritet för beslut står fortfarande kvar i sådana fall.¹⁴

Allmän domstol kan, enligt ABL 25 kap 21 §, på talan av aktieägare sätta bolaget i likvidation om en aktieägare missbrukat sitt inflytande i bolaget, så kallat majoritetsmissbruk.

När ett bolag har gått i konkurs och konkursen avslutas utan överskott upplöses omedelbart bolaget, från denna regel finns ett antal undantag. Tillgångar kan efter konkursen tillföras bolaget genom t ex

---

7 Andersson, Johansson och Skog s 25:16.

8 Nerep och Samuelsson s 181 f.

9 Prop 2000/01:150 s 84.

10 ABL 25:12.

11 Andersson, Johansson och Skog s 25:37.

12 ABL 25:16.

13 ABL 25:17.

14 Prop 2000/01:150 s 87.

vunnen tvist där konkursboet inte valt att ingå som part. Den som är berörd kan då enligt ABL 25 kap 50 § hos allmän domstol ansöka om att bolaget ska sättas i likvidation. Även om talan, som inte har med konkursen att göra, väcks mot bolaget kan det sättas i likvidation igen, eller om det av annat skäl uppstår behov av likvidationsåtgärd.¹⁵

När ett bolags konkurs avslutas med överskott ska enligt ABL 25 kap 51 § allmän domstol i samband med konkursens avslutande försätta bolaget i likvidation, vanligen med samma likvidator som före konkursen. Tidigare gällde att bolag efter konkurs, även i fall av överskottskonkurs, skulle upplösas men det finns nu undantag då bolagets verksamhet kan återupptas, enligt ABL 25 kap 44 §.¹⁶

2.2 Förfarandet under likvidationen

Likvidator kan, om bolaget sätts i likvidation frivilligt, önskas av bolagsstämman men det är Bolagsverket som utser likvidatorn i samband med registreringen av anmälan. Är det Bolagsverket som beslutar om likvidation ska de även utse likvidator, detsamma gäller allmän domstol. En eller flera likvidatorer ska utses.¹⁷

Likvidatorn träder i styrelsens och VD:ns ställe. Ingen annan än likvidatorn har rådighet över bolagets ekonomiska förpliktelser vilket bl a innebär att fullmakter utställda av styrelsen inte längre gäller, om de inte godkänns av likvidatorn. Skulle fler än likvidatorn kunna handla i bolagets namn skulle likvidatorns arbete bli betydligt svårare. Likvidatorn lyder under bristtäckningsansvaret i ABL 17 kap 7 § samt har skadeståndsansvar enligt ABL 29 kap, liksom styrelse och VD har före likvidation.¹⁸

Bolagsstämmans ställning ändras inte i och med likvidation, däremot inskränks dess beslutskompetens eftersom bolagsverksamheten upphör och bolaget avvecklas. Besluten ska följa syftet med likvidationen och därmed kan stämman inte besluta om t ex vinstutdelning.¹⁹

Redovisning enligt tillämplig lag för redovisning ska så snart det kan ske föreställas stämman efter likvidationen för bl a behandling av fråga om ansvarsfrihet för styrelse och VD. Redovisningen ska omfatta perioden från senaste redovisningen fram till likvidationsdatum.²⁰ För tiden under

---

15 Andersson, Johansson och Skog s 25:106 f.

16 Andersson, Johansson och Skog s 25:108.

17 ABL 25:28.

18 Andersson, Johansson och Skog s 25:74 f.

19 Andersson, Johansson och Skog s 25:78.

20 ABL 25:33.

likvidationen ska likvidatorn upprätta redovisningar och förelägga dessa bolagsstämman. Meningen är att redovisning ska fortsätta som vanligt trots att bolaget befinner sig i likvidation.²¹

Revisor under likvidationen kan vara samma som tidigare granskat bolagets bokföring, men likvidatorn kan även välja att entlediga och tillsätta ny. Revisorns uppdrag är i stort sett likadant i en likvidation som tidigare med tilläggen att granska styrelse och VD, och slutligen likvidationen då revisorn speciellt ska uttala sig om likvidationen onödigt fördröjts. Bolag som inte är revisionspliktiga behöver ingen revisor som granskar likvidationen.²²

Under likvidationens gång ska likvidatorn utöver att kontrollera bokföringen och avveckla rörelsen även kalla på okända borgenärer, detta för att få full säkerhet så att skulderna inte är större än enligt bokföringen. Kallelsen är preklusiv vilket betyder att en okänd borgenär som inte hör av sig inom kallelsetiden förlorar sin rätt att göra fordran gällande.²³

Om bolaget är på obestånd ska likvidatorn ansöka om att försätta det i konkurs enligt ABL 25 kap 36 §. Anledningarna till detta och hur det går till kommer att tas upp i kapitel 4.

När den utsatta tiden för kallelse på okända borgenärer gått ut och alla kända skulder har betalats ska likvidatorn skifta återstående tillgångar. Likvidatorn bestämmer då vad som ska tillkomma varje aktieägare, vilket ofta är i form av pengar och ganska enkelt att räkna ut.²⁴ Likvidatorns sista uppgift är att lämna en slutredovisning genom en förvaltningsberättelse som tar upp allt i likvidationen, däri lämnas även en redogörelse för skiftet. I fall revisor finns ska denne granska likvidationen och lämna en revisionsberättelse. Redovisningen med revisionsberättelse behandlas slutligen på bolagsstämman där ansvarsfrihet för likvidatorn tas upp till beslut.²⁵

När likvidation avslutats genom framläggande av sluthandlingarna på bolagsstämman upplöses bolaget. Bolaget kan från den punkten inte längre rättshandla.²⁶ Genom vissa undantag kan likvidationen tas upp på nytt och den gamla bolagsstämman åter sammankallas, enligt ABL 25 kap 44 §.

---

21 Andersson, Johansson och Skog s 25:85 f.
22 Andersson, Johansson och Skog s 25:77.
23 Andersson, Johansson och Skog s 25:81.
24 Andersson, Johansson och Skog s 25:87.
25 ABL 25:40.
26 ABL 25:41.

3. Konkursinstitutet

3.1 Bolags försättande i konkurs

En konkurs, till skillnad från likvidation, delar upp tillgångarna i ett bolag som inte kan betala sina skulder. Bolag som är på obestånd ska sättas i konkurs enligt KL 1 kap 2 §. TR:n beslutar om konkurs på ansökan av konkursgäldenären eller en av dennes borgenärer. Ett bolag är på obestånd, eller är insolvent, när det inte kan betala sina skulder allteftersom de förfaller till betalning. Att skulderna är större än tillgångarna betyder inte i sig att bolaget är insolvent, bolaget kan t ex visa att det kommer gå med vinst senare. Likaså är det inte säkert att bolaget är solvent bara för att tillgångarna är större än skulderna.²⁷

Det är domstolen som bedömer om ett bolag är insolvent eller inte. Bevisbördan för gäldenärens obestånd ligger på borgenären, som ska styrka denna. Borgenären kan ta hjälp av vissa presumptionsregler genom att bevisa omständigheterna för regelns tillämplighet, bördan går då över till gäldenären som i sin tur ska styrka att han är solvent.²⁸ En presumptionsgrund är t ex att KFM efter att inte kunnat utmäta egendom motsvarande full betalning för skulden utfärdar en rapport som föreskriver att det saknas tillgångar i bolaget, ett annat exempel är att gäldenären förklarar sig ställa in sina betalningar.²⁹

Det är viktigt för borgenärer att gäldenärens förlustbringande verksamhet snabbt avslutas så att de kan få så stor utdelning i konkursen som möjligt. En borgenärs konkursansökan ska därför prövas genast.³⁰ Om gäldenären medger konkurs behöver inte borgenären styrka obestånd.³¹ Dessvärre får många gånger inte oprioriterade borgenärer utdelning för sina fordringar trots snabbt handlande då den förlustbringande verksamheten ofta redan pågått för länge. Anställda kan begära bolaget i konkurs, det händer främst om bolaget inte betalar ut lön. Lönegaranti utgår till anställda hos ett bolag i konkurs vilket ger dem en säkerhet som andra borgenärer vanligtvis inte har.³²

Är det gäldenären själv, i praktiken en ställföreträdare med behörighet att företräda bolaget i aktuell fråga, som ansöker om konkurs ska dennes uppgifter om insolvens godtas, om det inte finns särskilda skäl däremot.³³ Gäldenärens konkursansökan prövas genast och TR:n får oftast inte besluta

---

27 Se vidare Heuman s 181.
28 Heuman s 190 f.
29 KL 2:8.
30 Heuman s 190 f.
31 KL 2:18.
32 Heuman s 184 f och 190.
33 KL 2:7.

om uppskov utan konkursbeslut ska tas utan dröjsmål, detta för att inte gäldenären ska kunna företa handlingar som ytterligare minskar tillgångarna i bolaget.³⁴

3.2 Förfarandet under konkursen

Efter konkursbeslutet i TR får inte gäldenären råda över sina tillgångar.³⁵ Bolagets styrelse och VD, eller likvidatorn, företräder bolaget under konkursen.³⁶ Företrädare ska finnas nära tillhands för att förvaltaren snabbt ska kunna inhämta upplysningar.³⁷

Syftet med konkursen är att fördela bolagets tillgångar proportionerligt mellan borgenärernas fordringar. Enligt lag ska vissa ha företräde vid utbetalningen, t ex fastighetspant och ägarhypotek, och det är detta som gör att företagen kan låna pengar och utvecklas. Fordran som det inte finns någon säkerhet för benämns oprioriterad. I bolag är det vanligt att personer med inflytande söker skaffa sig ekonomisk vinning på bekostnad av de andra borgenärerna. Om en person t ex har sålt en bil som företaget ägde innan konkursen, för underpris till en närstående, så ska bilen föras tillbaka till konkursboet s k återvinnas.³⁸

En del av konkurshanteringen är att bestämma hur tvister mellan boet, tredje man och konkursgäldenären ska hanteras. Tvister som avgjorts före konkurs är inte säkert att de äger rättskraft mot konkursboet. Tvister som pågår under konkursutbrottet kan boet välja att träda in i eller inte. Konkursboet kan även väcka tvist mot gäldenären eller tredje man under tiden konkursen pågår, t ex mål om återvinning.³⁹

Mellan fyra och åtta veckor efter konkursbeslutet ska konkursgäldenären hos TR gå ed på att tillgångarna och skulderna som förvaltaren tecknat i konkursbouppteckningen är riktiga.⁴⁰ I samband med upprättandet av bouppteckningen börjar förvaltaren få en uppfattning om oprioriterade borgenärer kan förvänta sig någon utdelning, vilket kort ska tas upp i bouppteckningen. Skulle tillgångarna i konkursen vara så små att de inte klarar av att täcka det fortsatta konkursförfarandet ska konkursen skrivas av.⁴¹ Förvaltaren kan då få arvode enligt taxa av domstolsverket.⁴²

---

34 Heuman s 189.

35 KL 3:1.

36 ABL 25:49.

37 Prop 1978/79:105 s 241.

38 Heuman s 230 f.

39 Se vidare Heuman s 217-230.

40 KL 6:4.

41 KL 10:1.

42 DVFS 2013:12

Det finns två regelsystem enligt vilka en konkurs kan bedrivas på som avgör hur förvaltaren ska hantera konkursfordringarna. Konkurs med bevakningsförfarande och konkurs utan sådant. I konkurs med bevakningsförfarande är rättssäkerheten relativt god men arbetskrävande då fordringarna fastställs på ett tillförlitligt underlag enligt ett mera uppstyrt förfarande. Det systemet lägger ett större ansvar på borgenärerna vilka blir skyldiga att anmäla sina fordringar inom en viss tid, annars tas de inte med i förvaltarens vidare arbete⁴³ (undantag finns i form av efterbevakning vilken kan ske till en avgift av 3 % av basbeloppet, och då tas fordringar med som kommer fram först senare)⁴⁴. Konkurs utan bevakningsförfarande lägger ansvaret på förvaltaren att ta reda på vilka skulder som finns i konkursen. Det finns då ingen tidsfrist inom vilken borgenären måste anmäla sin fordran och en fordran kan anmälas formlöst t ex i telefonsamtal med förvaltaren. Skulle en borgenär sakna en fordran i utdelningsförslaget, vilket upprättas av förvaltaren innan utdelningen till borgenärerna, så måste borgenären göra invändning mot förslaget inom tre veckor inför rättens fastställelseprövning.⁴⁵

Bevakningsförfarande ska göras i konkursen när det är fördelaktigt för konkursutredningen.⁴⁶ Är det då enkelt av bokföringen att tyda vilka borgenärer det finns i konkursen så behöver inte förvaltaren hos TR ansöka om att göra bevakningsförfarande. I KL 9 kap 1 § står att om oprioriterade fordringar kan förväntas få utdelning ska bevakningsförfarande anordnas, i praktiken ligger det ändå ytterst på förvaltaren om sådant förfarande anordnas. De intressen som väger mot varandra i detta avseende är den enskilda borgenärens, som kanske missar att anmäla sin fordran, mot borgenärskollektivet och förvaltaren som eftersträvar ett så billigt och snabbt konkursförfarande som möjligt.⁴⁷

Konkursförvaltaren kan välja mellan att avveckla bolaget och sälja tillgångarna eller att sälja hela verksamheten med bl a kundkrets och inventarier. Till ledning för valet har förvaltaren att utfallet ska bli bästa möjliga för borgenärerna.⁴⁸ Det kan uppstå svåra problem i avvägningen mellan snabb avveckling och en avveckling som innebär största ekonomiska vinning. Vissa borgenärer behöver kanske få in sin fordran snabbt då de själva befinner sig i likviditetskris medan anställda hellre ser att verksamheten drivs vidare och säljs i ett stycke till en ny ägare. Borgenärerna har under konkursens gång rätt att bli informerade om förhållanden som har betydelse för deras ekonomiska intressen, likaså skatteverket och åklagarmyndigheten. Förvaltaren ska i detta syfte upprätta

---

43 Heuman s 267.

44 KL 9:20.

45 Heuman s 268.

46 Prop 1986/87:90 s 295.

47 Heuman s 268 f.

48 KL 7:8.

förvaltarberättelse som kan sändas över till borgenär som begär det. Om konkursen pågår längre än sex månader ska förvaltaren även upprätta en halvårsberättelse vilken har till syfte att göra det möjligt för tillsynsmyndigheten att kontrollera att konkursen bedrivs så snabbt det går.⁴⁹

Förvaltarens sista uppgifter i konkursen är att upprätta slutredovisning, utdelningsförslag och arvodesframställan. I slutredovisningen beskriver förvaltaren hur mycket arbete som har lagts ner i konkursförfarandet och vilka inkomster och utgifter som funnits i boet, för att borgenärerna ska kunna kontrollera det ekonomiska utfallet. I utdelningsförslaget står hur mycket varje borgenär kan förväntas få ut av konkursboet. Arvodesframställan ska upprättas skriftligen och lämnas in till TR för godkännande. Tvister hanteras på olika sätt för dokumenten. Olika tidsfrister gäller för överklagande, och talerätten varierar.⁵⁰

---

49 Heuman s 257-259.

50 Heuman s 281 f.

4. Kärnan i jojo-konkurserna

4.1 Kostnaderna för att genomföra en likvidation

Den praktiska möjligheten för bolag att gå i likvidation är ganska ny. Fram till tidigt 1990-tal kunde bolag i praktiken bara avslutas genom konkurs eller försäljning av samtliga aktier i bolaget. Andra former för avveckling av bolag, såsom likvidation, var förenade med utskiftningsskatt och därför inte lönsamma att använda sig av.⁵¹ I och med skattereformen är nu utskiftningsskatten borttagen men kostnaderna för att likvidera bolag är fortfarande höga.

Enligt Sven Bünger, advokat, konkursförvaltare och likvidator, kostar det vanligen mellan 50 000 och 75 000 kr att genomföra en likvidation, utöver täckning av skulder. Beloppet kan minskas genom gott förarbete i det likviderade bolaget t ex om man har en klar och tydlig bokföring, redan betalt skulderna, sålt av tillgångarna och avvecklat bolagets rörelse. Dessa och liknande åtgärder tas i princip endast av bolag som går i frivillig likvidation.⁵² Är bokföringen istället bristfällig i bolaget blir kostnaden för likvidationen högre. Saknas bokföring helt är det nästan omöjligt att likvidera bolaget till en rimlig kostnad utan man väljer istället att försätta det i konkurs. De flesta likvidationer Bünger har förordnats likvidator för har han satt i konkurs då tillgångarna inte täckt likvidationskostnaderna.⁵³

4.2 Undersökning av ett bolag i jojo-konkurs

Bolaget Z registrerades hos Bolagsverket 2008 där föremålet för verksamheten var specialistläkarverksamhet inom öppenvård, kroppsvård, översättning och tolkning jämte flertalet andra inriktningar bl a uthyrning av lägenheter och fastigheter. Bolaget sattes i likvidation av Bolagsverket i juni 2011 på grunden att årsredovisning ej lämnats in för första räkenskapsåret 2008-2009 och inte heller för 2010. Då någon bokföring ej kunde lämnas in och tidigare ställföreträdare inte heller ville stå för eller garantera kostnaderna för upprättande av årsredovisningar så ansökte likvidatorn att Bolaget Z skulle försättas i konkurs, i juli 2011. Konkursen avslutades med överskott i februari 2012 och likvidationen återupptogs med den förutvarande likvidatorn. Likvidatorn försökte på nytt erhålla bokföring från bolaget, utan att lyckas, och bolaget försattes åter i konkurs, i juni 2012.⁵⁴

---

51 Heineham s 13.

52 Heineham s 97.

53 Bünger i intervju.

54 Växjö tingsrätt K 2107-12 aktbilaga 1 s 2 f.

I den andra konkursen var endast en skuld känd, vilken reglerades. Däremot tillkom nya tillgångar i form av skatteåterbäring. Efter utdelning och arvode till förvaltaren avslutades konkursen i februari 2014, med ett överskott på ca 100 000 kr, och bolagets likvidation återupptogs.⁵⁵ Likvidatorn uppgav i senaste konkursansökan att det med det underlag som då fanns tillgängligt inte kunde upprättas någon årsredovisning eller revidering av bokslutet, då det skulle krävas större tillgångar än vad som fanns i bolagets kassa.⁵⁶ Då omständigheterna inte har förändrats nämnvärt sedan bolaget befann sig i likvidation senast tror jag att Bolaget Z kommer att försättas i konkurs igen.

4.3 Slutsatser gällande hur och varför jojo-konkurser bildas

Det verkar finnas ett glapp mellan reglerna för likvidation och konkurs. För att ett bolag ska kunna gå i konkurs ska det befinna sig på obestånd. För att ett bolag ska kunna likvideras måste det finnas tillräckligt mycket tillgångar i bolaget för att likvidationen ska kunna genomföras, och summan som krävs ligger vanligtvis mellan 50 000 till 75 000 kr, men den kan även uppgå till mer än 100 000 kr. När då ett bolag inte befinner sig på obestånd men likväl inte kan betala likvidationen så sätts det i konkurs. Konkursförvaltaren slutför sitt uppdrag, tar ut sitt arvode, och bolaget studsar tillbaka till likvidatorn.

Jag tar nu ett fiktivt exempel för att konkret visa hur jojo-konkurser uppstår. Ett bolag med 80 000 kr i tillgångar har försatts i tvångslikvidation. Det finns inga skulder i bolaget men likvidationen kommer att kosta mer än 80 000 kr. Bolaget i likvidationen sätts i konkurs. Första konkursförvaltaren tar ut 30 000 kr i arvode då det var en fastighet att sälja och tillgångarna behövde samlas ihop. Det är kvar 50 000 kr i bolaget när likvidatorn tar över igen, vilket fortfarande inte räcker för likvidation. Nästa konkursförvaltare har inte lika mycket att göra i konkursen och tar då bara ut 20 000 kr i arvode, vilket ger prognosen att bolaget behöver gå i konkurs minst tre gånger innan tillgångarna är uttömda och bolaget slutligen kan avvecklas. Likvidatorns arvode mellan varje konkurs blir långt ifrån så stort som konkursförvaltarens då det inte finns mycket likvidatorn kan göra annat än att följa syftet med likvidationen och efterforska om bolaget fortfarande befinner sig under gränsen för likvidation och i så fall ansöka om att försätta det i konkurs igen.

När tillgångarna i bolag inte täcker kostnaden för att gå i likvidation och egentligen är för höga för att försättas i konkurs, blir resultatet en kapitalförstöring på så sätt att tillgångarna under några års tid delas upp mellan främst konkursförvaltare och likvidator.

---

55 Växjö tingsrätt K 2107-12 aktbilaga 28 s 1.

56 Växjö tingsrätt K 2107-12 aktbilaga 1 s 4.

5. Effektivisering av instituten

5.1 Möjliga förändringar i förfarandet

De krav som likvidationsförfarandet ställer upp innebär att likvidationen är kostsamt vilket gör att många bolag i tvångslikvidation försätts i konkurs. Om likvidationen fortsätter efter att konkursen avslutats med överskott uppkommer fråga om inte likvidationsförfarandet skulle kunna förenklas efter en genomgången konkurs. Fram till början av 1980-talet fanns en form av likvidation i ABL som kallades fattiglikvidation. Denna var menad för småbolag där tillgångarna inte täckte kostnaderna för likvidationen. Förfarandet innebar att rätten på anmälan av likvidatorn skulle lägga ner likvidationen och att bolaget därmed skulle anses upplöst. Eventuella tillgångar tillföll allmänna arvsfonden efter rättens förordnande. Detta förfarande avskaffades i början av 1980-talet eftersom det ansågs öka risken för att ekonomisk brottslighet inte upptäcktes då ingen brottsundersökning gjordes av bolaget, vilket ingår i konkursförvaltarens uppgifter.

Runt millennieskiftet diskuterades möjligheten att ta in en form av förenklad likvidation igen i institutet. Kommittén kritiserade behovet av ett sådant förfarande vilket både regeringen och jag kritiserar. Regeringen ansåg att det inte alltid fanns tillfredsställande möjlighet att minska kostnaderna för likvidationen. Jag vill tillägga att vid en tvångslikvidation har man inte alltid möjlighet eller vilja att minska kostnaderna för likvidationen. Alternativet förenklad likvidation sattes i alla fall åt sidan då regeringen ansåg att skälen för att ta bort fattiglikvidationen fortfarande fanns kvar i minst lika hög grad som i början av 1980-talet eftersom att aktiebolagsformen än mer utnyttjades för ekonomisk brottslighet.⁵⁷ Risken för att systemet med förenklad likvidation skulle utnyttjas till att komma undan med ekonomisk brottslighet tror jag föreligger även idag. Skulle likvidationen helt enkelt kunna läggas ner vid kapitalbrist så skulle ingen riktig kontroll ske av bokföringen och mycket kunna sopas under mattan.

Formen med en förenklar likvidation kan alltså inte föras in jämte det system som finns idag. Det förenklade förfarandet skulle istället kunna föras in i ett andra steg. Om likvidationen kunde genomföras förenklat efter att en konkurs skett med överskott skulle bolag aldrig hamna i den karusell som nu pågår. Förfarandet med en förenklad likvidation skulle kunna införas med restriktionen att det endast kan tillämpas på ett bolag som befinner sig i likvidation igen genom ABL 25 kap 44 § via 51 §.

---

57 Prop 2000/01:150 s 56-58.

Anledningen till att de kvarvarande tillgångarna i fattiglikvidationen gick till allmänna arvsfonden finns inte beskrivna i propositionen till 1975 års aktiebolagslag.⁵⁸ Även idag går tillgångar av obetydligt värde genom ABL 25 kap 42 och 44 §§ till allmänna arvsfonden, vilket skulle kunna vara ett alternativ även för tillgångar som finns kvar i ett bolag som av rätten läggs ner genom en förenklad likvidation.

Om en förenklad likvidation införs i ett andra steg skulle en ny fråga uppstå. I de fall när nya tillgångar tillfaller bolaget efter avslutad likvidation enligt ABL 25 kap 41 § ska likvidation tas upp på nytt (om tillgångarna inte är av obetydligt värde), bolagsstämman underrättas och utskiftning ske. I bolaget Z tillföll t ex skatteåterbäring bolaget minst ett år efter första likvidationen, i den andra konkursen. Efter avslutad förenklad likvidation, ska dessa tillgångar direkt tillfalla allmänna arvsfonden eller ska ABL 25 kap 44 § 1 st tillämpas och leda till fortsatt likvidation med utskiftning till ägarna? Utskiftning till ägare har inte skett tidigare i förfarandet och det kan verka underligt att det skulle få ske bara för att tillgångarna inkommer senare. Den återupptagna likvidationen skulle i så fall bli en normal likvidation vilken måste avslutas med slutredovisning och bolagsstämmobeslut. Då ingen redovisning har upprättats för den förenklade likvidationen ska i en återupptagen likvidation det som inte tidigare behandlats handläggas. Det skulle i de flesta fall vara för kostsamt att avsluta en vanlig likvidation, särskilt som bolaget inte har några andra tillgångar efter den förenklade likvidationen. Nya tillgångar borde även de av rätten förordnas till allmänna arvsfonden.

Regeringen välkomnade i sin proposition om likvidation av aktiebolag en form av likvidation som inte skulle främja ekonomisk brottslighet men fortfarande vara mindre kostsam än det förfarande som finns idag. Deras syfte med uttalandet var främst att mindre bolag skulle ha ett system för avveckling som inte var förknippat med så höga kostnader.⁵⁹ Förslaget att införa ett enkelt likvidationsförfarande efter en första konkurs avhjälpes alltså inte alla problem förknippade med dyra likvidationer.

5.2 Är en förändring av systemet önskad?

Regeringen är öppen för att införa ett system med förenklad likvidation för att få ner kostnaderna för likvidationer, för att inte ägare ska använda sig av andra sätt att avveckla sina bolag t ex sälja dem som skalbolag och låta någon annan starta upp en ny verksamhet med nytt namn under samma bolagsnummer. Regeringen har däremot inte uttalat sig om det är önskvärt att förhindra kapitalförstörelse genom systemet med jojo-konkurser.

---

58 Prop 1975:103 s 514.

59 Prop 2000/01:150 s s 57.

I ABL 25 kap 42 och 44 §§ står att om tillgångar uppdagas efter likvidationens avslut ska den vara av inte obetydligt värde för att likvidationen ska tas upp igen. Tillgångar av obetydligt värde tillfaller allmänna arvsfonden. Syftet med denna regel är att tillgångarna ska vara tillräckligt stora för att det ska vara lönt att fortsätta likvidationen och skifta ut dem. Dessa regler vill jag då jämföra med hur 44 § tillämpas gällande jojo-konkurserna, där alla tillgångar tillfaller konkursförvaltare och likvidator istället. Det syftet verkar inte vara genomtänkt.

Konkursförvaltarnas, likvidatorernas och bolagsägarnas inställning till jojo-konkurser kan jag inte återge då någon statistik för hur många eller vilka bolag som går i jojo-konkurs inte har genomförts inom ramen för uppsatsen. Det faktum att ingen valt att ta frågan vidare kan tyda på att inte så många har stött på problemet och/eller att ingen tycker det är så allvarligt.

Utöver den kapitalförstörelse som uppstår i bolaget så upptar även de extra likvidationerna och konkurserna resurser hos bolagsverket och domstolen som måste handlägga ärendet gång på gång. Det drabbar i sin tur skattebetalarna.

5.3 Slutsatser

Det finns inte idag något sätt för att undvika den kapitalförstörelse som blir till i och med jojo-konkurser. Lagstiftningen tillåter inte i nuläget någon förenkling av förfarandet, utan oavsett om det är vanligt eller ej med jojo-konkurser så får de gå sin gång.

Ett sätt att komma tillrätta med problemet, genom lagstiftning, skulle vara genom en form av billigare likvidation, liksom den förenklade likvidation som fanns i svensk lag fram till början av 1980-talet. För att undvika riskerna gällande ekonomisk brottslighet som fanns med det systemet kan man införa den förenklade likvidationen i samband med att likvidationen återupptas enligt ABL 25 kap 44 § genom 51 §. Då konkursförvaltaren är ålagd att utreda brottslighet i konkursen, talar denna form av lösning starkt för att införas som lag. Utöver brottsundersökningen granskar även konkursförvaltaren en del annat och sammanställer allt i en förvaltarberättelse.

Det är rimligt att allmänna arvsfonden ska stå som mottagare av tillgångarna efter det förenklade förfarandet då så har skett tidigare och även idag sker av tillgångar som inte är tillräckliga för att återuppta en likvidation enligt ABL 25 kap 42 och 44 §§. Oftast kommer inte överskottet efter konkursen att vara så stort men det kan ibland hända att 100 000 kr går till allmänna arvsfonden.

Det är inte säkert att lagstiftaren känner till fenomenet jojo-konkurser och hur det ger upphov till kapitalförstörelse så det är svårt att veta hur de ställer sig till problemet, men det finns ett glapp i

lagstiftningen och genom det förstörs kapital. Oavsett om kapitalförstörelsen sker i stor eller liten skala så finns den där och bolag kommer att fortsätta hamna i jojo-konkurser, ett förfarande som ibland kan verka underligt för de praktiserande likvidatorer och konkursförvaltare som kommer i kontakt med det. Bara att systemet tillåter dessa fall av kapitalförstörelse borde utgöra incitament att ändra förfarandet.

6. Käll- och litteraturförteckning

6.1 Källor

6.1.1 Otryckta

Intervju med Advokat Sven Bünger, 140403.

6.1.2 Tryckta

Domstolsverkets författningssamling 2013:12, Domstolsverkets föreskrifter om konkursförvaltartaxa, hämtad från <http://www.domstol.se/Ladda-ner--bestall/Verksamhetsstyrning/DVFS/DVFS2/201312/> den 140508.

Regeringens proposition 1975:103 Aktiebolagslag mm.

Regeringens proposition 1978/79:105 om konkursförvaltning mm.

Regeringens proposition 1986/87:90 om en ny konkurslag.

Regeringens proposition 2000/01:150 om likvidation av aktiebolag mm.

Växjö tingsrätt, K 2107-12, konkursbeslut 4 juni 2012, konkurs avslutad 27 februari 2014.

6.2 Litteratur

Andersson, Sten, Johansson, Svante & Skog, Rolf, *Aktiebolagslagen : en kommentar. D. 3, kap. 23-32, med supplement 8, februari 2013*, Norstedts juridik, Stockholm, 2013.

Heinestam, Bengt, *Likvidation: praktisk handbok för aktiebolag*, 5., [rev.] uppl., Björn Lundén information, Näsviken, 2014.

Heuman, Lars, *Specialprocess: utsökning och konkurs*, 7., [omarb.] uppl., Norstedts juridik, Stockholm, 2014.

Nerep, Erik & Samuelsson, Per, *Aktiebolagslagen: en lagkommentar. D. 3, Kapitel 23-32*, 2. uppl., Thomson Reuters Professional, Stockholm, 2009